QORTI TAL-APPELL

IMHALLFIN

S.T.O. PRIM IMHALLEF JOSEPH AZZOPARDI
ONOR. IMHALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMHALLEF TONIO MALLIA

Seduta ta' nhar il-Gimgha 14 ta' Dicembru 2018

Numru 19
Rikors numru 229/14 RGM

Joseph Micallef f'ismu propju u
bhala kuratur 'ad litem' tal-minuri Jay Jay Micallef

v.

Lesya Micallef nee' Grinishina

Il-Qorti:

Dan huwa appell li sar mill-konvenuta fir-rigward ta' parti mis-sentenza moghtija mill-Qorti Civili (Sezzjoni tal-Familja) fil-25 ta' Mejju 2017. Fil-fatt l-appellanti qed tilmenta biss mill-fatt li dik il-Qorti ddecidiet li kull decizjoni li tirrigwarda l-minuri binha Jay Jay tigi affidata esklussivament f'idejn l-attur appellat u tilmenta anke mill-fatt li giet imcahhda mill-access ghall-istess minuri. L-appellat qed jopponi u jghid li l-appellanti qatt ma hadet interess fit-trobbija ta' binhom minuri.

Il-parti tas-sentenza rilevanti ghall-appell hija din:

> “F'sentenza fl-ismijiet **Francienne Fenech v. Alexander Fenech**, deciza fid-29 April 2016, il-Qorti ta' l-Appell qalet hekk:
>
> > ““*40. In tema legali, issir referenza ghal dak riportat fis-sentenza tal-Qorti tal-Familja fil-kawza numru 277/2012 A B v. C D, deciza fit-30 ta' April 2015, fejn il-pozizzjoni legali korretta u stabbilita fil-gurisprudenza f'kazijiet ta' determinazzjoni ta' kura u kustodja tal-minuri u modalita` ta' access favur il-minuri giet deskritta bil-mod segwenti;*
> >
> > ““*In tema legali issir referenza ghas-sentenza moghtija fit-3 ta' Ottubru 2008 fl-ismijiet Miriam Cauchi vs Francis Cauci fejn il-Qorti tal-Appell iddikjarat illi fejn il-genituri ma jitkellmux talba ghall-kustodja kongunta ghandha tigi skartata mill-Qorti. Din il-Qorti filwaqt li tiddikjara li taqbel ma' tali pronunzjament izzid illi l-istess principju japplika fejn iz-zewg genituri m'humiex kapaci jitkellmu b'mod civili ma' xulxin li l-kura u kustodja m'ghandhiex tkun kongunta ghaliex immankabilment tkun sors ta' litigji ulterjuri b'detriment serju ghall-benessere tal-minuri. Fis-sentenza appena citata l-Qorti tal-Appell iddikjarat hekk:-*
> >
> > > “‘*Din il-Qorti tibda biex taghmilha cara li, fejn jidhlu minuri, m'hemmx dritt ghall-access, izda obbligu tal-genituri li t-tnejn jikkontribwixxu ghall-izvilupp tal-minuri li, ghal dan il-ghan, jehtigilha jkollha kuntatt ma' ommha u anke ma' missierha. Kwindi lil min jigi fdat bil-kura tal-minuri u kif jigi provdut l-access, jiddependi mill-htigijiet tat-tifla u mhux mill-interess tal-genituri. Huma l-genituri li jridu jakkomodaw lit-tfal, u mhux vice versa. L-importanti hu l-istabbilita` emozzjonali tat-tifla, u li din ikollha kuntatt mal-genituri taghha bl-anqas disturb possibbli.*’”
> >
> > “*Fis-sentenza Cedric Caruana vs Nicolette Mifsud moghtija mill-Qorti tal-Appell fl-4 ta' Marzu 2014, il-Qorti enfasizzat li fejn jidhlu l-minuri huwa ta' applikazzjoni assoluta l-Artikolu 149 tal-Kap. 16 li jaghti l-poter lill-Qorti taghti kwalsiasi ordni fl-interess suprem tal-minuri.*
> >
> > “*Fl-ahharnett issir referenza ghas-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell fil-31 ta' Ottubru 2014 fl-ismijiet Mario Darmanin vs Annalise Cassar,*
> >
> > > “‘ *……..meta tigi biex tiddeciedi dwar kura u kustodja ta' minuri, il-Qorti ma ghandhiex tkun iddettata u kondizzjonata mill-merti u dimeriti tal-partijiet 'ut sic' izda biss dwar x'inhu l-ahjar interess tal-minuri. (vide per ezempju Magro v. Bonnett 11 ta' Dicembru 2003 u Portelli v. Portelli, 25 ta' Gunju 2003 – Prim' Awla).*
> > >
> > > “‘*Dwar jekk kura u kustodja kongunta f'kazi bhal dawn hijiex l-ahjar soluzzjoni, din il-Qorti taqbel ma' sensiela ta' sentenzi moghtija minn din il-Qorti fl-ahhar snin u cioe' kif qalet din il-Qorti illi: "Il-Qorti qed tiskarta t-talba ghall-kustodja kongunta ghaliex bhala sistema m'hijiex prattikabbli meta l-genituri ma jiftehmux bejniethom." (Miriam Cauchi v. Francis Cauchi – Qorti tal-Appell, 3 ta' Ottubru 2008). Li wiehed jghid li f'din il-kawza l-partijiet mhux jiftehemu huwa "understatement". Il-Qorti tara li jekk tikkonferma d-decizjoni tal-ewwel Qorti f'dan l-aspett tkun qed taghti lok ghal hafna disgwid li ma jfisser xejn ghajr hsara lill-minuri,*

specjalment jekk kif jista' jigri fil-hajja ta' kull bniedem ikun hemm bzonn ta' decizjonijiet mghaggla u urgenti f'dan ir-rigward. Certament ghalhekk tali sitwazzjoni ma hija prattikabbli xejn fil-kaz in ezami.'"

"*…. Kif fuq spjegat, id-decizjoni tal-Qorti f'din il-materja tmur lil hinn minn jekk parti hijiex kapaci jew affidabbli. Il-Qorti trid tiehu kont ta' x'inhu fl-interess suprem tal-minuri mil-lat l-aktar ampju tieghu, inkluz is-sahha fizika u psikologika taghhom, kif ukoll il-mod kif ukoll l-animu li jaraw li l-genituri ghandhom fil-konfront ta' xulxin. Zieda fil-konflitti bejn il-genituri minhabba it-tfal zgur illi ma hux ser jghin lil dawn iz-zewg minuri jghixu ahjar f'din is-sitwazzjoni familjari li diga` ma hi xejn felici ghalihom*" [sottolinear tal-Qorti]"

"**Kura u Kustodja**

"Jirrizulta inkontestat illi l-minuri, li llum ghandu disa` snin, ilu ghal bosta snin fil-kura u l-kustodja fattwali ta' missieru l-attur, bl-ghajnuna tal-familja paterna. Skont ir-Rapport tal-Avukat tat-Tfal Dr Stephanie Galea, it-tifel ma jonqsu xejn, la mill-aspett ta' mhabba u lanqas mill-aspett materjali. Hija ssib inkwetanti illi l-minuri jghajjat "mama`" lil nanntu paterna, in kwantu din ilha tiehu hsiebu minn mindu kien zghir hafna, mentri lil ommu bilkemm jiftakarha u ilu numru ta' snin ma jaraha.

"Ferm il-premess, din il-Qorti thoss li ma jkunx fl-interess tat-tifel li jigi zradikat minn dak li ilu ghal hafna snin l-ambjent familjari tieghu. Fl-isfond ta' dan kollu, u fid-dawl tal-fatt li l-konvenuta ma urietx interess u ma hadet ebda inizzjattiva partikolari sabiex tibda tara lil binha u tibni relazzjoni profonda u mhux superficjali mieghu, din il-Qorti hi tal-fehma ferma li l-interess suprem tal-minuri jiddetta illi fic-cirkostanzi attwali jigi fdat fil-kura u l-kustodja esklussiva ta' missieru l-attur. Il-Qorti hi tal-fehma illi decizjonijiet kollha, inkluz dwar is-sahha, edukazzjoni u safar tal-minuri ghandhom jittiehdu esklussivament mill-attur qua "custodial parent". Dan jinghad anke ghaliex diversi drabi jigri illi dwar dawn il-materji jkun mehtieg li jittiehdu decizjonijiet fi zmien qasir u ma jkunx fl-interess tal-minuri illi tali decizjonijiet jigu mtawla konsegwenza tal-fatt li ma jkunx hemm qbil jew sahansitra lanqas djalogu bejn il-genituri.

"**Access**

"In tema legali, ssir referenza ghas-sentenza recenti ta' din il-Qorti deciza nhar is-27 ta' April 2017 fl-ismijiet **Gretel Gatt vs Keith Falzon**, fejn il-Qorti ghamlet is-segwenti kunsiderazzjonijiet applikabbli wkoll ghall-kaz odjern:

""*Il-Qorti qieghdha tilqa` tali sottomissjoni u tirrileva illi ghalkemm in linea generali huwa fl-ahjar interess ta' kull tifel jew tifla illi jqattghu zmien kemm ma' missierhom u kemm ma' ommhom, jezistu wkoll ragunijiet serji bhal kaz odjern, fejn allura l-aqwa interess tal-minuri jkun jiddetta xort'ohra.*

""*...omissis…*

> ""*Il-Qorti għalhekk sejra tirriserva lill-konvenut id-dritt ta' access favur il-minuri sabiex jekk jasal il-mument li huwa jiġi skarċerat, jkun ħieles minn kwalsiasi rabta mal-vizzju tad-droga u jħossu lest li jibda jiltaqa' mat-tifel b'mod regolari, isiru l-arranġamenti neċessarji sabiex dan iseħħ mingħajr ma ssir ħsara lill-minuri li jkun ilu maqtugħ minn ma' missieru għal ħafna żmien. Għalhekk il-Qorti qed tirriżerva d-dritt lill-konvenut illi f'każ li fil-futur huwa jiddeċiedi li jibda jeżerċita access għall-minuri għandu qabel xejn jagħmel talba lill-Qorti f'dan is-sens.*""

> "Bl-istess mod, fil-każ odjern, in vista tal-assenza tal-omm minn ħajjet it-tifel għal dawn l-aħħar snin, kif ukoll in vista tal-fatt illi jidher mill-komportament tagħha illi hija għadha mhux lesta illi b'impenn, paċenzja u responsabbilta` tibda relazzjoni mill-ġdid ma' binha, din il-Qorti sejra tirriżerva d-dritt ta' access favur il-konvenuta. Sabiex waslet għal din id-deċiżjoni l-Qorti ħadet konjizzjoni tad-diversi digrieti tagħha dwar access pendente lite, u tal-eżitu tal-istess digrieti. Ħadet in konsiderazzjoni wkoll id-diffikultajiet imqajjma mill-Aġenzija Appoġġ fin-nota tagħha tat-23 ta' Marzu 2017, kif ukoll l-atteġġjament tal-konvenuta u l-fatt li ħalliet tant snin jgħaddu mingħajr telefonata, kartolina jew inizjattiva sabiex tara u titkellem ma' binha. Il-Qorti qieset ukoll li l-minuri jinsab f'eta` tenera u delikata, fejn qiegħed jifforma l-karattru tiegħu, u li dan it-tifel diġa` għadda minn diversi kambjamenti f'ħajtu. Huwa għalhekk importanti li l-konvenuta tifhem illi trid tkun lesta tagħmel dak li hemm bżonn, anke sagrifiċji, sabiex hija terġa` tibni relazzjoni sana ma' binha minuri.

> "Magħdud dan, f'każ li fil-futur, hija tħossha lesta u tiddeċiedi illi tibda teżerċita b'impenn u b'regolarita` access għall-minuri, hija għandha qabel xejn tadixxi lil din il-Qorti u titlob li jingħataw dawk il-provvedimenti neċessarji sabiex l-access jibda jseħħ mingħajr ma ssir ħsara lill-istess minuri. Dan neċessarjament ikun jirrikjedi l-impenn u l-involviment tal-attur dejjem sabiex jinstab x'inhu fl-aħjar interess tal-minuri fiċ-ċirkostanzi li jkunu jissussistu dak iż-żmien".

Il-Qorti għalhekk trid issa tiddeċiedi jekk l-appellanti għandhiex tiġi akkordata xi forma ta' access in vista tas-sitwazzjoni preżenti fir-rigward. Jirriżulta infatti li l-appellanti ilha żmien konsiderevoli ma tara lil binha u s-sentenza appellata ma pprovdiet għal ebda access.

Din il-Qorti taqbel perfettament ma' dak li qalet pjuttost ricentament din il-Qorti (diversament komposta) fil-kawza fl-ismijiet **Gertrude Zammit v. John Mark Zammit** deciza fis-27 ta' Ottubru 2017 u cioe` illi:

> "*In tema legali issir referenza ghas-sentenza moghtija fit-3 ta' Ottubru 2008 fl-ismijiet **Miriam Cauchi v. Francis Cauci** fejn il-Qorti tal-Appell iddikjarat illi fejn il-genituri ma jitkellmux, talba ghall-kustodja kongunta ghandha tigi skartata mill-Qorti. Din il-Qorti filwaqt li tiddikjara li taqbel ma' tali pronunzjament izzid illi l-istess principju japplika fejn iz-zewg genituri m'humiex kapaci jitkellmu b'mod civili ma' xulxin li l-kura u kustodja m'ghandhiex tkun kongunta ghaliex immankabilment tkun sors ta' litigji ulterjuri b'detriment serju ghall-benessere tal-minuri. Fis-sentenza appena citata l-Qorti tal-Appell iddikjarat hekk:-*
>
> "*Din il-Qorti tibda biex taghmilha cara li, fejn jidhlu minuri, m'hemmx dritt ghall-access, izda obbligu tal-genituri li t-tnejn jikkontribwixxu ghall-izvilupp tal-minuri li, ghal dan il-ghan, jehtigilha jkollha kuntatt ma' ommha u anke ma' missierha. Kwindi lil min jigi fdat bil-kura tal-minuri u kif jigi provdut l-access, jiddependi mill-htigijiet tat-tifla u mhux mill-interess tal-genituri.*
>
> *"Huma l-genituri li jridu jakkomodaw lit-tfal, u mhux vice versa. L-importanti hu l-istabbilita` emozzjonali tat-tifla, u li din ikollha kuntatt mal-genituri taghha bl-anqas disturb possibbli.'*
>
> "*Fis-sentenza **Cedric Caruana v. Nicolette Mifsud** moghtija mill-Qorti tal-Appell fl-4 ta' Marzu 2014, il-Qorti enfasizzat li fejn jidhlu l-minuri huwa ta' applikazzjoni assoluta l-Artikolu 149 tal-Kap. 16 li jaghti l-poter lill-Qorti taghti kwalsiasi ordni fl-interess suprem tal-minuri*.
>
> "*Fl-ahharnett issir referenza ghas-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell fil-31 ta' Ottubru 2014 fl-ismijiet **Mario Darmanin v. Annalise Cassar**:*
>
> > ""*… … ... meta tigi biex tiddeciedi dwar kura u kustodja ta' minuri, il-Qorti ma ghandhiex tkun iddettata u kondizzjonata mill-merti u dimeriti tal-partijiet 'ut sic' izda biss dwar x'inhu l-ahjar interess tal-minuri. (vide per ezempju **Magro v. Bonnett 11 ta' Dicembru 2003 u Portelli v. Portelli, 25 ta' Gunju 2003 – Prim' Awla).**""*
>
> "*Dwar jekk kura u kustodja kongunta f'kazi bhal dawn hijiex l-ahjar soluzzjoni, din il-Qorti taqbel ma' sensiela ta' sentenzi moghtija minn din il-Qorti fl-ahhar snin u cioe` kif qalet din il-Qorti illi: "Il-Qorti qed tiskarta t-talba ghall-kustodja kongunta ghaliex bhala sistema m'hijiex prattikabbli meta l-genituri ma jiftehmux bejniethom." (**Miriam Cauchi v. Francis Cauchi – supra).** Li wiehed jghid li f'din il-kawza l-partijiet mhux jiftehemu huwa "understatement". Il-Qorti tara li jekk tikkonferma*

> *d-decizjoni tal-ewwel Qorti f'dan l-aspett tkun qed taghti lok ghal hafna disgwid li ma jfisser xejn ghajr hsara lill-minuri, specjalment jekk kif jista' jigri fil-hajja ta' kull bniedem ikun hemm bzonn ta' decizjonijiet mghaggla u urgenti f'dan ir-rigward. Certament ghalhekk tali sitwazzjoni ma hija prattikabbli xejn fil-kaz in ezami.'"*

Huwa evidenti li l-Artikolu 149 tal-Kodici Civili, jaghti gustament diskrezzjoni wiesgha lill-Qorti biex tiddeciedi dwar il-futur tal-minuri ladarba l-partijiet ma jkunux waslu ghall-ftehim fir-rigward. Fis-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili fl-ismijiet **John Cutajar v. Amelia Cutajar et** (28 ta' Jannar 1956) l-istess Qorti qalet:

> "*apparti l-hsieb ta' ordni morali u dak ta' ordni legali, li ghandhom setgha fil-materja ta' kura u kustodja tat-tfal in generali, il-principju dominanti 'in subiecta materia' li jiddetermina normalment il-kwistjonijiet bhal din insorta f'din il-kawza huwa dak tal-aktar utitlita' u dak tal-aqwa vantagg u interess tal-istess minuri fl-isfond tac-cirkostanzi personali u de facto li jkunu rrizultaw mill-provi tal-kaz li jrid jigi rizolut*".

Dan il-hsieb huwa fuq kollox rifless fl-Artikolu 149 tal-Kodici Civili appena msemmi, li jghid li l-Qorti ghandha dejjem tiddeciedi **fl-ahjar interess tal-minuri**. (Appell Civili**, Marion Meli v. Emanuel Meli**, 5 ta' Dicembru 2014). Anke fil-kawza fl-ismijiet **Jennifer Portelli v. John Portelli** (25 ta' Gunju 2003) l-istess Qorti qalet li:

> "*l-kura tat-tfal komuni tal-mizzewgin sew fil-ligi antika u anke dik vigenti kif ukoll ta' gurisprudenza estera u f'dik lokali hija regolata mill-principju tal-aqwa utilita' u l-akbar vantagg ghall-interess tal-istess tfal li c-cirkostanzi tal-kaz u l-koefficjenti tal-fatti partikolari tal-mument ikunu jissugerixxu*".

Mill-atti tal-kawza jirrizulta li maz-zmien l-appellanti spiccat minghajr kuntatt mal-minuri ghaliex kien hemm diffikulta` mal-Agenzija Appogg

biex jinstab hin adekwat biex isir access b'supervizjoni u minhabba f'hekk hija stess qatghet qalbha u donna tilfet l-interess fl-andament tal-kawza. Dan pero` ma wassalx biex cediet l-armi ghal kollox ghaliex baqghet ghaddejja b'dawn il-proceduri. Ghalhekk, anke ghaliex hu fl-interess tal-minuri li jibqa' jara lil ommu, din il-Qorti se tordna li l-Agenzija Appogg stess tiffissa zewg seduti fil-bini taghha biex jinghata access komplessiv ta' saghtejn kull xahar. Dan isir taht supervizjoni u "rebus sic standibus".

DECIZJONI

Ghal dawn il-motivi, il-Qorti tiddeciedi l-appell billi tilqghu biss billi tordna li l-Agenzija Appogg stess tiffissa zewg seduti fil-bini taghha biex jinghata access komplessiv ta' saghtejn kull xahar. Dan isir taht supervizjoni tal-istess Agenzija, u "rebus sic standibus". Mill-bqija tikkonferma interament is-sentenza appellata kompriz il-kap tal-ispejjez. L-ispejjez tal-appell ikunu bla taxxa bejn il-kontendenti.

Joseph Azzopardi Prim Imhallef	Joseph R. Micallef Imhallef	Tonio Mallia Imhallef

Deputat Registratur
rm